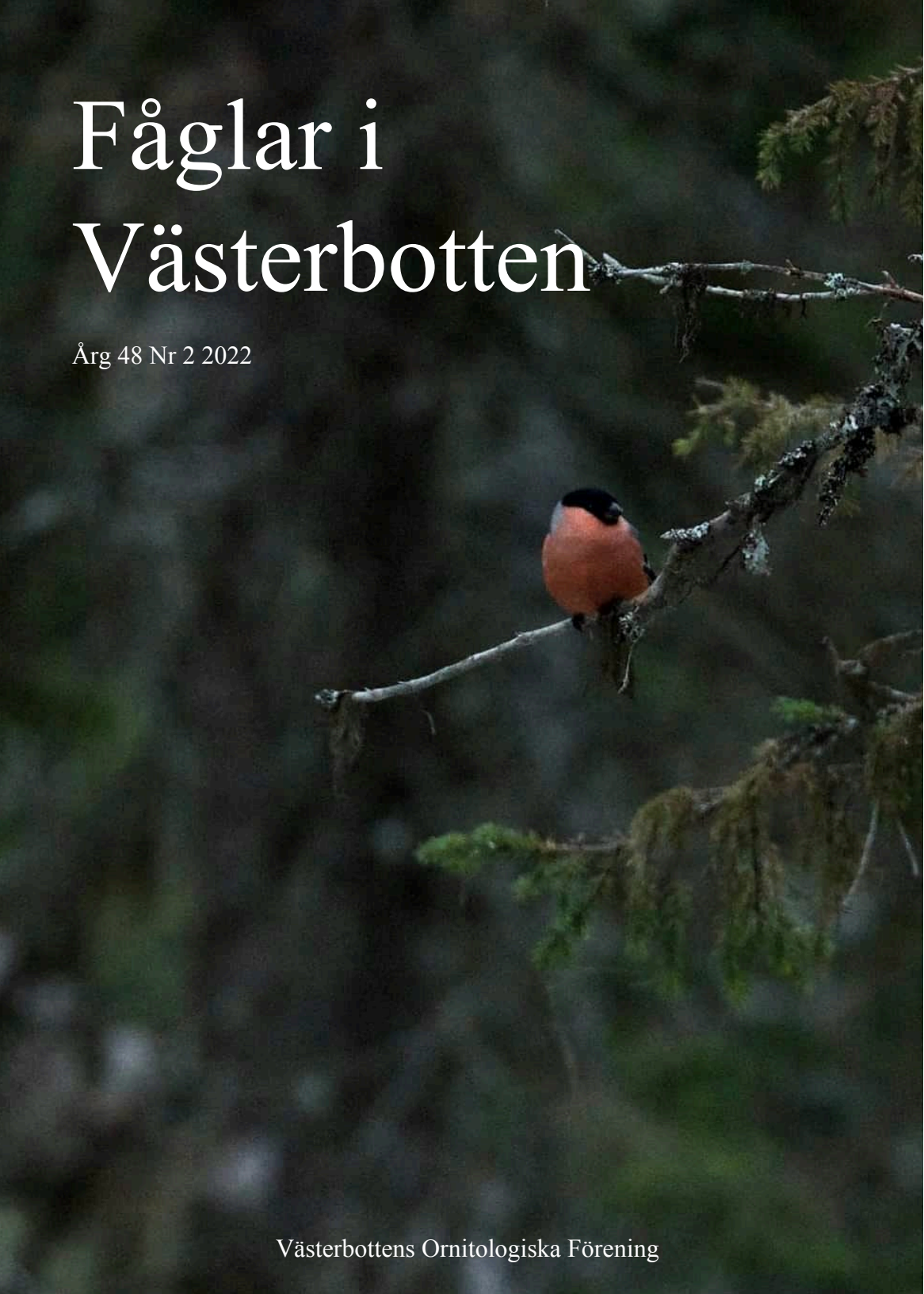
Fåglar i Västerbotten

Årg 48 Nr 2 2022

Västerbottens Ornitologiska Förening

Innehåll:

3	Ledaren Christer Olsson	16	Storspovens dag Ritu Andersson
4	Fåglar in på knten Ritu Andersson	18	Storspoven i mitt minne Christer Olsson
6	Tomtens goda fågelgröt Ritu Andersson	20	Smålom på Holmöarna Christer Olsson, Frank Andersson & Jan Petersson
8	Projekt Havsörn Jan-Erik Wallin	30	Längtan efter Öland Ritu Andersson
10	Minnesord - Havsörn E9722 Jan-Erik Wallin	34	Anslagstavlan
12	Holkar hjälper fåglarna Ritu Andersson	36	Skådarprofilen Roger Olofsson

Västerbottens Ornitologiska Förening

Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF) är en fristående regionalförening under BirdLife Sverige. En lokal fågelförening finns i Umeå, Umeå Fågelförening (UFF). VOF arbetar för att främja fågelskydd och fågelstudier i Västerbottens län samt att bidra till ökad kontakt mellan personer med fågelintresse. Som medlem i VOF får du två nummer per år av tidskriften Fåglar Västerbotten samt den årliga Fågelrapporten (en sammanställning av årets fågelobservationer i Västerbotten). Du blir dessutom automatiskt medlem i befintliga lokalföreningar samt i BirdLife Sverige. Medlemskap löses genom att sätta in VOF:s medlemsavgift (fullbetalande) 200 kr, för tillägg på 50 kr fås familjemedlemskap för alla boende i samma hushåll och då får man en gemensam tidning. Ungdomar upp till 18 år betalar halva medlemspriset. Inbetalning av VOF:s medlemsavgift sker till BirdLife Sverige plusgiro: 19 94 99-5. I samband med din postgirobetalning skriv namn, adress, email och om du vill ha medlems-tidningen Fåglar i Västerbotten i meddelandefältet.

Bidrag

Bidrag till VOFs fågelskydds-, artprojekt och ringmärkningsverksamhet mottages med stor tacksamhet. Det kan sättas in på VOF:s plusgirokonto 1 29 11-4. Glöm inte att skriva till vad som bidraget avses samt ange namn och adress. Tack på förhand!

VOF: s styrelse 2022

Bertil Strömberg (ordförande)
Lövöudden 150 913 33 Umeå,
tel: 070 - 656 09 82
bertil.stromberg@eidola.se

Christina Adolfsson, (kassör)
Stöcksjö Åsarvägen 37
905 80 Umeå
tel: 070 - 591 51 78
christina.adolfsson@umu.se

Dag Österlund (webansvarig)
dag.osterlund@gmail.com

Christer Olsson (ledamot)
Agnes Eriksson (ledamot)
Hanna Eriksson (ledamot)
Jan Eriksson (ledamot)
Jan-Erik Wallin (suppleant)
Martin Lagmo (suppleant)

Samtliga i styrelsen kan nås genom att skicka ett e-mejl till:
vofstyrelsen@gmail.com

Omslag Framsida: Domherre Foto: Ritu Andersson
Baksida: Lavskrika Foto: Ritu Andersson

Stoppdatum för inskick av material till nästa nummer: 13 februari 2023.

Ledare

Tänker ibland tillbaka på hur vi förr i tiden förbiså hösten som en tid för givande fågelskådning. Men det fanns tidigt en bland oss umeskådare som insåg höstens fågelpotential, nämligen den alltför tidigt bortgångne Stefan Ericsson. Han sa: Det förstår ni väl att det är bäst på hösten – då finns ju också alla kringflygande ungfåglar att titta på, det finns mer fågel helt enkelt! Enkel logik, minsann.

Förr satt vi ofta runt en lägereld i oktober, spanade ibland upp efter någon förbiflyttande fjällvråk, ett passerande meståg eller kanske en sädgåsplog på väg söderut. Föga anade vi vad som komma skulle.

Nu noterar vi att det på Artportalen finns fler än hundra fågelobservationer från Västerbotten sju dagar i veckan under hela oktobermånaden, oavsett väder. Längtar inte tillbaka till den tiden då vi fick veta vad som hade setts den senaste tiden först ett år senare – då den årliga fågelrapporten kom.

Vi har sedan dess kartlagt, dragit slutsatser och sökt oss till ständigt nya platser. Nuförtiden behöver vi inte ens vara på plats för att utforska fågellivet. Det är bara att sätta upp en åtelkamera eller en ljudbox lämpligt till och invänta resultaten.

Hoten mot våra vänner fåglarna är många. Man måste hela tiden vara på tårna och förbli uppmärksam på vad politiska beslut, myndighetsutövning och den så kallade

Christer med en vitryggig hackspettshona. Foto: Petra Sjödin

civilisationen kan tänkas hitta på som i förlängningen kan utgöra ett reellt hot mot de bevingade individerna. Bland det bästa vi kan göra är att organisera oss, skaffa fler medlemmar till VOF och följa tidens utveckling med ett oavbrutet vaket sinne som kan tyda alla tecken på försämrat livsutrymme för våra vänner fåglarna. Under tiden följer vi den gamla devisen: ”Det är inne att vara ute!”

Christer Olsson

Fåglar inpå knuten

Domherren är en flitig gäst vid fågelmatningar. *Foto: Ritu Andersson*

Sista helgen i januari brukar tävlingen "Vinterfåglar inpå knuten" äga rum. En fågelräkning som ger en ökad kunskap om hur det står till med landets övervintrande fåglar.

BirdLife Sveriges summering av årets vinterfågelräkning visar att talgoxen och blåmesen är de två arter som dominerar vid landets fågelbord, vilket de även gjort tidigare år. Men en nykomling, grönsiskan, tog i år tredjeplatsen.

Det som skiljer 2022 års fågelräkning från tidigare års är att fler grönsiskor och bergfinkar rapporterades in. Ingen av dessa arter fanns med bland de 20 talrikaste i 2021 års rapport.

God tillgång på de här två fåglarnas favoritföda, alfrön och rönnbär, tros kunna vara en förklaring.

Färre gulsparvar

Gulsparven tycks ha haft det svårt sen många år tillbaka. Vinterbeståndet har halverats sedan vinterfågelräkningen började, år 2006. Även rödhaken är en av de fåglar som i år gick tillbaka.

Det tros bero på fjolårets köldknäpp i månadsskiftet november/december.

Många av landets rödhakar flyttar söderut under hösten och av de som var kvar i landet dukade kanske många under i kylan.

Stormen Malik

I år kom cirka 19 000 rapporter in från vinterfågelräkningen. Det är fler än vanligt från Norrland och Svealand, men färre än vanligt från Götaland. Att det kom in färre rapporter från södra Sverige kan förklaras av stormen Malik som kulminerade i södra Sverige under själva fågelräkningshelgen. När det stormar håller fåglarna en lägre profil och med färre fåglar brukar lusten att delta i räkningen minska, skrev BirdLife i ett pressmeddelande strax efter att tävlingsresultaten räknats ihop.

FiV-redaktionen vill uppmana till att delta i den här tävlingen och på så vis bidra till en ökad kunskap kring Sveriges stannfåglar. Utöver att man lär sig känna igen olika arter kan man också lära sig deras olika beteende vid fågelbordet. Finns det inbördes konkurrens inom flocken, eller mellan olika arter? Hur man ser skillnad på kön och ålder?

Det krävs förstås att man sitter och tittar på sitt fågelbord oftare än under själva tävlingsdagen för att förstå sig på olika fåglars beteenden.

Information om tävlingen finns på BirdLife Sveriges hemsida, www.birdlife.se

Rödhake *Foto: Ritu Andersson*

Topp Tio 2022

1. Talgoxe (1)
2. Blåmes (2)
3. Grönsiska (30)
4. Pilfink (3)
5. Domherre (6)
6. Bergfink (21)
7. Koltrast (4)
8. Skata (7)
9. Gulsparv (5)
10. Kaja (8)

(förra årets placering står inom parentes)

Projekt Havsörn

Havsörn E9722 Ostnäs, Umeå 20 mars 2017. *Foto: Göran Bylund*

Tack vare länets idéella eldstjälar som bryr sig om havsörnens överlevnad har de ökat sen de alarmerade siffror som kom under 1970-talet. Läs här om de två senaste årens häckningsresultat.

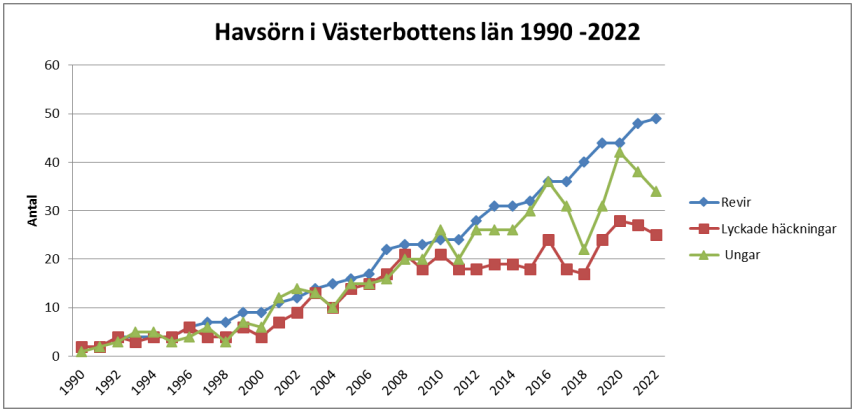
Det har gått cirka 30 år sedan havsörnen etablerade sig som årlig häckfågel i Västerbottens kustregion. Under några årtionden, under -60, -70 och -80-talen var havsörnen, på grund av miljögifternas påverkan på reproduktionen, endast sporadisk häckfågel i Västerbotten. Idag kan vi glädjas att havsörnen är tillbaka. Antalet kända revir har stadigt ökat sedan början av 1990-talet till idag.

Tabell 1: Häckningsresultat, 2021 och 2022.

Kommun	**Kända revir 2022**	**Häckningar 2021**	**Antal ungar år 2021**	**Häckningar 2022**	**Antal ungar år 2022**
Nordmaling	6	3	6	4 (1)	4
Umeå	21	15(4)	17	14 (4)	15
Robertsfors	8	6(1)	5	5 (1)	5
Skellefteå	13	10(2)	10	8 (1)	9
Malå	1	-	-	1	1
Summa	**49**	**34**	**38**	**32**	**34**

Misslyckade häckningar inom parentes, ingår i antal häckningar. 17 par som inte häckade eller har byggt nytt bo på okänd lokal (2022).7 par som misslyckades med häckningen. Något färre påbörjade häckningar och lyckade häckningar samt färre ungar under 2022. Antalet kända revir har ökat till 49 (+ 1 i Umeå).

Tabell 1visar Häckningsresultat för Västerbottens havsörnar

Projekt havsörn i framtiden

Från och med 2017 har projektet flyttats till Naturhistoriska riksmuseet (från Naturskydds-föreningen).
Som projektledare fungerar Peter Hellström. Projektets inriktning är idag fokuserad på miljö-övervakning. Vinterutfodring av havsörn har avslutats i Västerbotten. Utöver ringmärkning kommer havsörnsgruppen i Västerbotten följa havsörnsbeståndets utveckling (inventering av boplatser och kontroll av häckningsresultat). Arbetet med att skydda kända boplatser komme att prioriteras. Personer som har medverkat inom projektet: Jan-Erik Wallin, Torbjörn Ros, Per-Olof Nilsson, Lars-Gunnar Eriksson (Skellefteå), Allan Karlsson (Skellefteå), Krister Hedegård, Bengt Östling (Robertsfors), Stefan Delin, Hugo Mikaelsson (Malå), Tomas Boström (Kvarnriset), Per Hansson (Holmön) och Lars Berglund (Holmön).

Jan-Erik Wallin,
Västerbottens ornitologiska förening

Till minne av havsörn E9722

Havsörn E9722 Holmön, 7 januari 1995. *Foto: Göran Bylund*

Havsörn E9722 f. 1987 – d. 2022, 34 år och 10 månader.

Havsörnen E9722, som ringmärktes av Juhani Koivusaari som bounge på Replot, Vasa, Finland den 2 juni 1987, observerades första gången i Västerbotten (Holmön) 20 november 1994 samt 7 januari 1995 (ovan).

Tjugotvå år senare kunde Göran Bylund fotografera E9722 i Ostnäs, Umeå, 20 mars 2017 (höger). Havsörnen var då 29 år, 9 månader och 18 dagar gammal (näst äldsta havsörnen som har ringmärkts i Finland, gäller för 2017).

Vad har havsörnen E9722 gjort under de här 29 åren?
Den 12 december 1987 observerades den i Kalmar. I mars 1992 besökte den en utfodringsplats i Korsholm, Vasa. Följande observationer av havsörnen som gjordes av Lars Berglund var på Holmön i november 1994 och i januari 1995. Efter det finns det bara observationer från Korsholm, Vasa, i april 1996, i mars 2004 och i mars 2009. Den 20 mars 2017 dyker den upp i Ostnäs, Umeå.

Frågan är var häckar E9722?
Observationerna visar att den kan häcka eller har häckat på Holmön på svenska sidan eller någonstans i Vasa skärgård på den finska sidan.

Nytt åldersrekord
E9722 hittades död på Holmön 4 juni 2022. Enligt upphittaren hade örnen varit död i 2–3 månader. Fyndet är ett nytt åldersrekord, 34 år och 10 månader; för havsörn i Finland (ringmärkt i Finland). Det tidigare rekordet var dryga 32 år. Det officiella svenska rekordet är 33 år och 5 månader.

Jan-Erik Wallin
Ringmärkningsuppgifter: Ringmärkningsbyrån, Naturhistoriska centralmuseet, Finland och Ringmärkningscentralen, Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.

Havsörn E9722 Ostnäs, 20 mars 2017. *Foto: Göran Bylund*

Tomtens goda fågelgröt

500 gram smält ister eller 1 burk kokosfett

11 dl havregryn

2 dl matolja

2 dl jordnötter
men det går även bra utan nötter

Trots den varma starten på vintern i år så uppskattas alltid stödmatning. Här är ett tips på en "gör-det-själv-grötblandning" som kan vara ett godare alternativ än talgbollar.

Både husfolk och hustomten tycker synd om de små fåglarna som bara får äta sovande insekter och torra kottar.

Tänk på de fåglar som söker mat i snö och bland grus, men allt de hittar är kallt, dött och fruset.

Katten som får sin mjölk från snälla människors stuga, tänker: Det här kan inte duga. Visst ska mina fågelvänner också kunna få lite smaskig föda, en näringsrik gröt, tänker han och slickar sig långsamt om munnen.

Brödbitar (om man har över).
Blandningen räcker för att fylla två kokosnötter, eller ett par blomkrukor. Låt allt stelna, så går det lättare att packa in gröten.

Ta en lövkvist och trä genom blomkrukans botten som man sedan kan fästa i. Fåglarna behöver även en pinna att sitta på när de äter.

PS: Tomtens blandning är bättre än talgbollen, när det är riktigt kallt, eftersom den blir hård som armerad frusen palt.

Varma vinterhälsningar / husfolket och redaktionen.

Talgoxe och gråspett vid matning. *Foto: Ritu Andersson*

Fågelholkar hjälper fåglarna att bli fler

Svartvit flugsnappare. *Foto: Ritu Andersson*

Under april och maj flyttar många svenska fåglar in i våra uppsatta holkar. Förutom att de sparar tid och energi, blir det ett trevligt sätt för oss att studera deras beteenden på nära håll.

Fåglar bygger sina bon efter olika artspecifika önskemål. Grovt sett brukar man delar in dem i mark-, busk- och trädbyggare. Sädesärlan är en av de fåglar som gillar att ha sina bon vid håliga markområde som bland stenar och rishögar. Talgoxar, blåmesar och svartvit flugsnappare gillar hålbon som holkar. Och i trädskiktet kan man finna hackspettar och ugglor.

Genom att bygga en egen fågelholk alternativt köpa en färdig holk erbjuder man de trädlevande arter som gillar att bo i hål ett säkrare alternativ än det bo som de själva gör. En holk är mer skyddad från regn, blåst, kyla och olika predatorer. Eftersom att fåglarna slipper bobyggandet sparar de både tid och energi, vilket kan resultera i att de hinner med en extra kull, om vädret och födotillgången är gynnsamt för det.

När det gäller att bygga holkar skiljer man främst på småfågel-, and- och

uggleholkar. Bland småfågelholkarna är de vanligaste gästerna blåmes, talgoxe och svartvit flugsnappare. Men även den vackra och skygga rödstjärten kan man få i sin holk. Uggleholkar lämnas sällan tomma om de är placerade på rätta marker.

Placering

När man bygger sin fågelholk kan man styra vilka fåglar man vill ska bo där. Det gör man bland annat genom att bestämma vilken naturmiljö man sätter upp holken i, vilken tid på våren man sätter upp holken och bohålets diameter. Därför är det viktigt att känna till vilka hålstorlekar som gynnar olika fåglar. En annan faktor som är väldigt viktig att tänka på är i vilket väderstreck man placerar sin holk. Söder-, öster- och västerläge bör undvikas. Solgass i söderläge måste undvikas, eftersom de nykläckta ungarna kan dö av vätskebrist.

Önskvärda miljöer

Småfågelholkar kan man placera på 1,5–3 meters höjd från marken på ett träd, hus eller under husnocken. Generellt kan man tänka att ju störningskänsligare en fågel är desto högre upp i trädet behöver holken sitta. Jag har bara sett att rödstjärten väljer bon som sitter lite högre upp i ett träd eller i holk som är i hustakshöjd, vilket överensstämmer med den regeln.

Genom att placera holken högt upp på sitt hus, vid exempelvis husnocken, undviker man att skada träd. Annars är ett sätt att undvika att spika i trädet att fästa en lång plastrem på båda sidor om holken, så att man kan binda fast holken i en lämplig grenklyka. Men holken måste sitta fast ordentligt, det vill säga inte dingla omkring.

Holkar för änder bör man sätta i anslutning till sjö eller hav, medan ugglorna gärna vill ha sitt bo inne i skogen, i anslutning till en myr eller kalhygge. En svårtillgänglig miljö gör det svårare att studera dem, men ett sätt är att montera en liten holkkamera med lång batteritid och timer. Det är något som flera fågelskådare gör, även för mindre fåglar för att kunna följa deras häckning.

Blåmesen föredrar hål med en diameter på 25–30 mm. Talgoxe och svartvit flugsnappare kommer in i hål på cirka 32 mm i diameter. Knipa, små- och storskrake är andfåglar som uppskattar holkar av större storlek. Knipholkar kan ha lite olika utseende och dess hålstorlek kan variera från 70-100 mm. Uggleholkar är betydligt djupare och har ett större hål, med en diameter på

45–100 mm i diameter beroende på art, man brukar dessutom bädda dem med cirka 10 cm sågspån. Inte så dumt, att komma till färdigbyggt bo och inredd bädd. Vem kan motstå det? Några jag känner har till och med byggt trappsteg inuti holken för att uggleungarna lättare ska komma ut ur den djupa holken

Tjuvknep

Ett sätt att öka chansen för att få en viss art i holken, som exempelvis svartvit flugsnappare eller rödstjärt, är att öppna upp holkens bohål i anslutning till det datum som fågeln anländer. De här två fågelarterna kommer till exempel oftast till Sverige i början på maj.

Har man holken stängd under vintern och vårvintern, det vill säga att man sätter något för hålet, minskar man möjligheten för våra stannfåglar, som exempelvis talgoxe, att få första tjing på holken.

Nackdelen med ”hotelltanken” är att man tar bort stannfåglarnas möjlighet till en vinterbostad. Dessutom har jag sett att även om talgoxen har bosatt sig i holken, så lyckas ofta den svartvit flugsnappare sjasa bort talgoxen efter kamp. Kanske sköter naturen det ättre utan inblandning?

Ett annat knep för att hålla botjuvar från boet är att spika fast spikar med större huvud runt hålet, men det går även att köpa holkhålsskydd från exempelvis Naturbokhandeln på Öland.

Holkar är viktiga redskap för de som jobbar inom fältet bevarandebiologi och zooekologi. De underlättar standardiseringen av metoder när man vill undersöka arters beteenden i häckningssäsong och häckningsframgång från år till år.

Rensning av fågelholkar

När det gäller huruvida man ska rensa holken efter häckningsperioden råder det delade meningar. Men jag har förstått att rensning inte är att förakta.

En del hävdar att de har sett en ökad häckning och häckningsframgång med rensade fågelholkar. De menar att rena holkar framstår som mer attraktiva och att gamla bobäddar ratas, bland annat för att holken kan innehålla fågelbajs från fåglar som övervintrat där.

Ytterligare argument för rena holkar är att man tror att den ohyra som de häckande fåglarna dragit in kan överleva vintern i bobädden och

sedan göra livet surt för nästa års fågelungar. Man tycker sig ha sett fler överlevande fågelungar i rengjorda holkar.

Andra ornitologer, däribland jag, tror inte att det är nödvändigt att rensa holken, utan vi har sett att fåglarna obekymrat bygger ovanpå fjolårets bädd.

Vi har inte noterat att ”vintergäster” bajsar i holken under vintern. Vem vill sova i sin egen skit? Min teori är att nyttjandet av gamla bobäddar sparar tid och energi samt ger extra komfort i form av en tjockare "bäddmadrass".

Dessutom upplever vi att fåglarna sällan får någon sjukdom av orengjorda holkar, eftersom de flesta sjukdomsframkallande organismer inte överlever vinterns minusgrader. Men i varmare klimatzoner med milda vintrar kan det säkert vara bra att rengöra sina holkar.

Ett sätt att rensa holken är att snickra en fallucka eller skjutdörr, som man kan öppna när häckningssäsongen är över. Vill man rensa sin holk är det bästa att göra det under hösten, så att även vintergästande fåglar får rena vinterbon.

Foto: Ritu Andersson

Viktigt att tänka på:
Materialet: Gamla bräder av gran/
Holkens och bohålets storlek/
Upphängningsanordning/
Holkhålsskydd/Borengöring -
Fallucka eller en dragdörr/
Kamouflera holken/
Placering – i skugga.

Boktips:
"Fågelholkar & vanliga holkfåglar" av Lennart Bodlund, innehåller i stort sett allt som är värt att veta om hur man bygger fågelholkar och vad man ska tänka på.

Storspovens dag

Storspov *Foto: Lars-Göran Boström*

För första gången anordnade Västerbottens ornitologiska förening ”Storspovens dag”. Ett sätt att hedra och uppmärksamma vårt landskapsdjur.

Efter en sökning på Artportalen fann man att många storspovar anländer till Västerbottens kust kring den 24 april. Nu ville föreningen se om Storspoven även anlänt i övriga Västerbotten? Arrangemanget samlade både nybörjare och mer erfarna skådare. Under dagen spanades och räknades storspovar från olika väl valda platser i länet.

Spridning i Västerbotten

I Umeå samlades ett fyrtiotal fågelskådare, under ledning av Christina Adolfsson, Thomas Ågren, Jan Eriksson och Karl-Gunnar Rehn vid naturreservatet Storavan i Stöcke. Även om endast tre storspovar sågs, så fanns det många andra arter att se. Deltagarna imponerades av Storavans mångfald av såväl änder som vadare. Senare under eftermiddagen konstaterades att spovarna landat i Degernäs istället och där räknades cirka 160 storspovar.

Leif Bildström bosatt i Gumbodahamn skådade vid Hertsånger från klockan 07.30 – 09.30. Under den tiden räknade han ihop 45 födosökande storspovar.
I Vännäs hade Christer Laggar en exkursion med cirka 20 personer som från fågeltornet i Bränsjön kunde räkna ihop 20 storspovar och cirka 25 som rastade på Umeälven. Byaföreningen sålde frukostbuffé i tornet. Kanske kan det vara ett

Bernt Erik Nordenström från Sorsele hade försökt samla några vänner för en gemensam utflykt, men av olika anledningar blev han ensam. Inte en enda storspov kunde han notera från Vindelälvens bästa rastplatser i Norra Stensund till Risnäs.

Med andra ord verkar det som att årets storspovar inte hunnit anlända till Sorsele. Där verkar det som att storspoven kommer i större antal under början av maj, enligt Bernt-Erik Nordenström.

Tyvärr saknades ”storspoven - spanare” i Lycksele, Malå, Dorotea, Vilhelmina, Nordmaling, Norsjö, Vindeln, Åsele och Storuman, men förhoppningsvis blir det fler som vill vara med och räkna storspovar under Storspovens dag 2023.

Ritu Andersson

Foto: Darren Banks

Storspov *Foto: Lars-Göran Boström*

Storspoven i mitt minne

Storspov *Foto: Lars-Göran Boström*

Christer Olsson berättar här om sina första möten med Västerbottens landskapsdjur, storspoven.

Redan i tidiga barnaår blev storspoven en fågelart som jag förstod att min pappa lantbrukaren vurmade alldeles extra för. Född och uppvuxen på hemmanet Gran i Umeås västra utkanter, gjorde jag mina tidigaste fågelrön mitt i storspovarnas hemmamarker.

Punktligt mellan 15:e och 20:e april anlände de till sina häckningsområden. Årets första fynd avsåg alltid en liten flock som rastade på de allra tidigaste barfläckarna i Granbackarnas sydsluttning. Några få dagar senare hade de parvis intagit fjolårsreviren.

Spovdrillar

Nu inleddes en tid om några veckor av sjudande vårlåt, då markerna på Gran genljöd av spovdrillar från de fyra – fem häckande paren från morgon till kväll. Hannen gjorde sina ideliga luftfärder snett upp i skyn med en näbb som dallrade för varje serie av bubblande sång, så som vi lärt att älska den. I nästa stund såg man honom falla i luften i en dalande båge för att ögonblicket senare landa på en åker med gulnat fjolårsgräs eller ett ladutak, för att liksom iaktta om han hade inmutat fjolårsreviret tillräckligt distinkt.

Ungefär tre veckor efter ankomsten började spovarna lägga sig på bo för att ruva. Ett av bona låg de flesta år i vår fårhage. Ställde man sig i köksfönstret med kikaren kunde man se huvudet från den ruvande spoven sticka upp mellan gulnade tuvor.

Blev en kråka eller räv alltför närgången rusade man ut för att se vad som höll på att ske. Ofta lyckades pappa skrämma en potentiell snyltgäst på spovens ägg eller ungar på flykten.

Strax före midsommar kläcktes äggen och en period inleddes då spovpappan knappt hann hämta andan annat än för kortare stunder. Dagar ackompanjerade av högljudda lätesyttringar. Där fanns de utsläppta fåren med sina lamm som kunde komma för nära de små spovungarna, där fanns smygande vildkatter att skrämma bort när de nyfiket smög i det gräs som spirade på åkern.

Sent om kvällarna vallade spovhannen alltid sina ungar upp på vår gräsmatta. Där fick de en stund av kvällsro och familjesammanhållning, utan störande predatorer att hålla rätt på. Det var alltid lika näpet att se de små dunbollarna till ungar springa omkring i gräset med sina till synes kraftigt överdimensionerade ben.

Slåttertiden anlände och spovhannen med sina ungar började röra sig över större områden, gärna med en utflykt ned i något öppet dike när fara hotade. Spovhannens alarmläten vid hotande fara började höras alltmer sällan, ju större ungarna blev. Han gav sig nu till och med tid att ta igen sig för kortare stunder uppe på sitt ladutak, varifrån han ändå aldrig tappade koncentrationen över var ungarna befann sig, alltid snar till undsättning när så behövdes.

När årets sista hölass var inkört i ladan och kvällarna började bli lite mörkare, just när juli övergick i augusti, hörde man plötsligt bara någon enstaka lätesyttring från våra kära spovar.

Så en morgon kort därefter var de alla borta. Några veckor återstod av sommarlovet, men spovarna hade redan begivit sig på resa söderut och spovåret på Gran var avslutat. Det var nu så mycket tystare, pappa kunde släppa sina skyddslingar och det var bara att invänta en ny vår, då nejden åter skulle fyllas av spovarnas vittljudande drillar.

Christer Olsson

Längtan efter Öland

Långe Jans fyr *Foto: Petra Sjödin*

De delade drömmen om att få uppleva Öland. Resan blev över förväntan och de fick se många fler ovanliga och nya arter än de drömt om. Petra Sjödin berättar om sin fågelresa och ger tips.

Vilka var ni som åkte?
"Det var jag, Jan Roslin och Martin Lagmo som åkte från Umeå. Sedan mötte Ola Henriksson, från Stockholm, upp oss på Öland."

Resan planerades i god tid under vintersäsongen. De var överens om att de ville åka i mitten på maj och vara bortresta i en vecka, Tankarna kring färdsätt gick i olika riktningar, men tillslut valde de att bila ner för att det är smidigare med packning och att man har större möjlighet att kunna åka på larm under färden söderut. De åkte direkt efter att Petra slutat jobba på söndagen. På vägen ner gjordes några stop bland annat vid Ledskär, som ligger strax söder om Gävle, Starbo, som ligger strax norr om fågelsjön Hjälstaviken som i sin tur ligger några mil söder om Uppsala.

"Sydnäktergalen lyssnade vi på i Starbo klockan tolv på natten."

"Det första vi hörde då vi öppnade bildörren var sydnäktergalen som sjöng så vackert. Vi följde sången och kom så nära som max två meter. Den sjöng tillsammans med en vanlig näktergal, så det var kul att kunna jämföra deras sång."

Sedan fortsatte färden mot Hjälstaviken. Väl där började de med att gå en promenad i Parnassen med pannlampa, klockan 01:00 på natten. Där lyckades de höra allt från

trastsångare, sävsångare, rördrom, vattenrall till näktergal. Sedan försökte de sova någon timme i bilen. Klockan 04:15 var det ny dag och gänget tog en promenad till gömslet för att skåda av innan de kring sextiden fortsatte bilfärden ner mot Öland. Direkt när de anlände till Öland stannade de till och skådade en stund i Beijershamn. På vägen till vandrarhemmet, kom ett larm på rödstrupig sångare. Det drog gänget direkt på och de hann, liksom många andra, se fågeln väldigt bra vid Stenåsabadet.

"Det var ett kul förstadragsobs för den här resan."

De bodde på Ås vandrarhem, på Öland och hade bokat det cirka ett halvår i förväg, eftersom de tyckte att det är skönt att veta att man har tak över huvudet. Maj månad är en mycket populär tid att vara på Öland för många. Att det blev just Ås vandrarhem var för att det låg nära Ölands södra udde, där de tänkte börja sina dagar med sträckskådning.

Dagsupplägg:
De klev upp kring klockan 3:30 – 4:00 varje morgon, utom natten då de körde till Skåne för att se natthägern. Dagarna började vid Södra udden, för sträckskådning i några timmar. De hade med sig kaffe, frukostmackor och lite salladslunch, som de förberett dagen innan. Sedan for de till andra platser på ön för att variera sig.

Några av dem gillar sträckskådning medan andra gillar mer att fågelskåda i skogsmiljö, därför delade de upp dagarna för att alla skulle bli nöjda. Oftast avslutades dagarna kring middagstid och middagarna lagades främst på vandrarhemmet.

...

Natthäger i Skåne. *Foto: Petra Sjödin*

Styltlöpare *Foto: Petra Sjödin*

Larm – natthägern i Skåne
Lär larmet kom om natthäger i Skåne skippade de den sista natten på Öland, för att hinna dit innan det blev ljust. De steg därför upp i ottan (klockan 03) checkade ut och körde sedan raka spåret mot natthägern i Simrishamn. Strax efter klockan sex på morgonen var de framme.

Regnet öste ner och nu försökte de så snabbt de kunde skåda av en ganska stor yta, med många buskar och träd. De träffade tre andra killar där som också letade efter natthägern, så då kunde de hjälptas åt.

Efter ett tag ringde killarna och sa att de såg den efter en gångstig i ett träd. Efter ett försiktigt smygande hittade gänget tillslut natthägern sittandes på en gren, kanske 10-15 meter ifrån dem.

"Jag försökte få till någon bra bild i det mörka buskaget innan kameran skulle bli alldeles för blöt och det var inte lätt, men det gick."

Visst blev det fler kryss i Skåne?
Planen var att de skulle göra så många snabba, men betydelsefulla stopp i Skåne som de kunde hinna med på en dag, eftersom sen var det dags att börja bege sig norrut igen. Så gick ett nytt larm om styltlöpare i Örtofta så det blev nästa mål.

"Styltlöpare är en art som ingen av oss hade sett och vi alla väldigt gärna ville se."

Det blev en ganska lång promenad tills de kom till sockerbruks-dammarna, där de fått tips om vars de skulle hålla till. Mycket riktigt, där tipset var låg den ena och ruvade medan den andre promenerade tillsammans med några skärfläckor.

"Vilket grand slam, så kul!
Innan vi åkte mot Linköping där vi sov sista natten stannade vi till i Lilla Attsjön och kryssade amerikansk kricka från bilen. Den låg och väntade på oss så snällt."

Vad har ni lärt er från den här resan?
"Jag ska definitivt ta med mig mer kläder. Jag hade ingen aning om att en vecka i maj där nere kunde vara så himla kall. Det var 0-gradigt ibland på morgonen, innan solen steg upp."

Är du nöjd med resan?
"Ja, i överlag är jag väldigt nöjd. Tyvärr missade vi biätarna på grund av att vi hela tiden var på fel plats just när de syntes till. Men med tanke på alla andra arter som vi fick in och vilka otroliga dagar som vi hade och med det här gänget så känner jag mig nöjd."

De fick bland annat in rödstrupig sångare, kornsparv, myrsnäppa, natthäger, svarthalsad dopping, amerikansk kricka, nattskärra, skärsnäppa och styltlöpare.
"Alla dessa nio arter var nya kryss för mig."

Nästa gång du åker på skådarresa, vart vill du åka då?
"Det blir en sväng till Öland i maj nästa år också, men då är jag sugen att spendera mer tid i Skåne. Nu åkte vi bara över dagen till Skåne för att kryssa natthäger och lite andra fina arter."

Resan gav blodad tand så Petra tänker resa ner till Öland i maj även nästa år. Men då är hon sugen på att spendera mer tid i Skåne. – *Den här gången åkte vi bara över dagen till Skåne, för att kryssa natthäger och lite andra fina arter.*

Skulle du rekommendera en sån här skådarresa?
"Absolut! Öland är riktigt fint! Det är många öppna fält med vackra färger och härliga vyer. Alla skådarställen är unika på sitt sätt och det finns inget som liknar Öland i hela Sverige."

Skådargänget.
Från vänster: Martin Lagmo, Jan Roslin, Ola Henriksson och Petra Sjödin. Foto: Petra Sjödin

Smålommarna på Holmön i fokus

Smålomsparet vid en häckningstjärn på Holmön i maj 2019. Foto: Christer Olsson.

Den här studien undersöker man hur mycket smålommar det finns på Holmön och Ängesön, om de blir fler samt hur olika miljöfaktorer kan påverka deras förmåga att få ungar.

Den här artikeln består av två studier: Häckande smålommar (Gavia stellata) samt sjuåriga studier av en större population med låg häckningsframgång på Holmöarna.

Holmöarna, belägna i Norra Kvarken, hyser sedan årtionden en av landets tätaste populationer av smålom.

Under de inventeringar av arten som undertecknat bedrivit i ögruppen 2010 – 2019 har stammen legat på i storleksordningen 25 – 35 par som hävdar revir varje år. Hela Sveriges smålomspopulation 2012 bedömdes ligga på ca 1 600 par, av vilka 110 beräknades finnas i Västerbotten (Ottosson, U. et al 2012).

Vi finner alltså cirka två procent av den svenska smålomsstammen inom nämnda ögrupp. Smålommen häckar inom ögruppen mestadels i små skogstjärnar, som nästan undantagslöst är fiskfria. Eftersom arten i vuxen ålder lever nästan uteslutande av fisk, flyger den under häckningstiden flera dagliga turer mellan häckningstjärnen och fiskevattnen, vilka kan ligga upp till 10 – 15 kilometer från boplatsen.

Holmöarnas naturreservat omfattar cirka 60 procent av ögruppens totala landareal, där skogsbruk inte förekommit sedan åtminstone 1980 och enligt föreskrifterna inte heller kommer att ske i en framtid. Detta medför att en del smålomstjärnar inom reservatet inte kommer ifråga framgent som häckningslokaler för arten, dels på grund av att de är omgivna av högvuxen skog, men också för att de saknar lämpliga boplatser, där små, isolerade häckningsöar med rik vegetation torde vara de lämpligaste för arten.

Smålommen har sannolikt en lång historia som häckfågel i Holmögruppen. Flera av ögruppens invatten är mycket grunda, medförande att några av de tjärnar där häckning skedde på 1960-talet numer i stort sett är uttorkade och närmast liknar våtmyrar, medan ett par lokaler som för 50 år sedan var grunda, djupt inskurna havsvikar numer har avsnörts och bildat lämpliga häckningstjärnar för arten.

En första undersökning av ögruppens häckfåglar inleddes 1966 och höll på fram till 1968. Från denna tidpunkt finns endast en specificerad uppgift om den dåtida smålomsförekomsten i ögruppen: ”Observerad ett flertal gånger både på Holmön och Ängesön. Ett par som med största sannolikhet häckade påträffades i en liten tjärn en halv kilometer söder om Kontviken 14.6 1966” (Häger, A. 1968).

Två heltäckande häckfågel-inventeringar har gjorts av hela ögruppens fågelfauna (förutom på fågelskären), nämligen 1973 och 1996 (Länsstyrelsen i Västerbottens län 1974 resp. 1997). Det är dock mycket svårt att beräkna antalet par smålom utifrån 1973 och 1996 års inventeringsresultat, eftersom överflygande ex har räknats ihop med stationära ex i sjöar. Nämnas kan att det 1973 noterades 32 ex i 17 olika kilometerrutor, medan det 1996 noterades 188 ex i 48 olika kilometerrutor, vilket onekligen borde tyda på en rejäl ökning.

I övrigt finns från 1970-talet fram till 1991 endast enstaka noteringar om artens förekomst i ögruppen, av mer slumpvis funna fåglar: Två häckningar rapporterades från Holmön 1989 (Fåglar i Västerbotten, supplement 3 1990). Fyra säkra och tre troliga häckningar rapporterades i Holmögruppen 1990 (Fåglar i Västerbotten, supplement 4, 1990).

Som ett led i den heltäckande sjöinventeringen av Umeå kommun 1991 – 1992 gjordes 12 – 14 juni 1992 en heltäckande häckfågel-inventering av samtliga invatten i ögruppen. Utifrån resultaten bedömdes då 21 par av smålom ha påbörjat häckning (Umeå kommuns miljökontor 2005).

Åren 2001 – 2004 genomförde noggranna inventeringar av samtliga potentiella lokaler för arten på

Holmön och Ängesön (Lindblom, H. 2003, Lindblom, H. 2004). Inventeringen 2001 var främst inriktad på att besöka sjöar med tidigare känd smålomsförekomst, men flera par hittades under den inventeringen även i sjöar där arten inte tidigare rapporterats. Stationära par fanns 2001 i 24 sjöar, 15 par kunde konstateras gå till häckning och ytterligare fem par gjorde häckningsförsök. Endast två par lyckades få ut var sin unge. Det ger 0,13 ungar per häckande par (Lindblom, H. 2003). Vid en smålomsinventering bland Holmöarna 2002 inventerades 135 sjöar, resulterande i 15 par, varav elva gick till häckning, av dessa fick fem par ut åtta ungar. Tre par fick två ungar och två par var sin unge. Det ger 0,73 ungar per häckning. (Lindblom, H. 2003).

År 2003 fanns par med lyckad häckning i åtta sjöar, vilka totalt fick elva ungar (tre tvåungskullar). Därtill 13 sjöar med häckningsförsök samt två sjöar med stationärt par. Det ger 0,52 ungar per häckande par (Lindblom, H. 2003).

Smålomsinventeringen i ögruppen 2004 gav 14 stationära par/ häckningsförsök på Holmön med endast fem ungar som resultat, medan nio stationära par på Ängesön producerade sju ungar. Summa 23 par. Häckningsresultatet på 0,52 juv per stationärt par är det bästa under undersökningsperioden 2001 – 2004 (Lindblom, H. 2004). Därefter finns endast sporadiska uppgifter om smålomsförekomsten i ögruppen under åren 2005 – 2009.

Syftet med denna inventering var att undersöka smålomspopulationens storlek på Holmön och Ängesön, dess häckningsframgång samt olika miljövariabler som kan påverka häckningarna.

Inventeringsmetod

En standardiserad inventeringsmetod har tillämpats under samtliga av de sju inventeringsåren, framtagen av Jan Petterson, som har stor erfarenhet av smålomsinventeringar. Metoden är utarbetad specifikt för Holmöarna, med ett mycket stort antal lämpliga häckningslokaler, spridda över en tämligen stor yta. Cirka 135 möjliga häckningsplatser för smålommar finns i ögruppen, innefattande alla invatten som har en yta som överstiger 15 x 15 meter (eller 225 kvadratmeter) och är så belägna att de erbjuder en trädfri inflygningssträcka på minst 40 meter – annars kan smålommarna inte landa där. Nämnas bör att inventeringarna utförts enbart på de två huvudöarna Holmön och Ängesön under alla åren. Enstaka tillfälliga häckningar lär ryktesvis ha skett ett par av åren 2010 – 2019 på Grossgrunden, men de ligger utanför dessa inventeringar.

Vid besök nummer ett, som sker under perioden 10 – 25 maj, får

samtliga av de 135 sjöarna ett besök för att konstatera om där finns något par smålom som med stor säkerhet kan anses vara revirhävdande. I fall där osäkerhet råder om så är fallet sker ett andra besök (även det utfört 10 – 25 maj) för att bringa klarhet kring smålommens häcknings-förhållanden i just det vattnet, det specifika året.

Med få undantag är de 135 tänkbara häckningsplatserna lättöverskådliga, med få möjligheter för ett par smålommar eller en ruvande fågel att undgå upptäckt. Därtill är häckningstuvan som regel densamma mellan åren. De få sjöar som är rika på vegetation har fått sig en särskilt ingående granskning via en rundvandring av sjön. Samma noggrannhet vid eftersöket har följts vid samtliga besök under säsongen.

Skulle däremot en ruvande fågel hittas eller någon adult fågel som visar oro vid besök nummer två återfinnas (som sker 20 juni – 5 juli), blir det en tredje inventeringsrunda vid just den sjön under perioden 5 – 20 augusti. Detsamma gäller om där ses ungar som har en storlek som är mindre än två tredjedelar av de vuxna fåglarnas. Ses däremot en eller två ungar i sjön (som regel tillsammans med en eller två föräldrar) som har en storlek som överstiger två tredjedelar av de vuxnas, anses häckningen som fastställt lyckat och inget mer besök sker vid just det vattnet det året.

Ses vid besöksrunda nummer tre inga smålommar alls eller adulta fåglar utan ungar ligga ute på vattnet utan tecken på särskild oro, anses häckningen som en misslyckad sådan. Om en ruvande fågel eller liten unge ses vid besök nummer tre blir det ett fjärde besök. I några få fall under de sju inventeringsåren har ruvande fåglar setts vid besök nummer tre (sena omläggare) eller mycket små ungar återfunnits. I dessa fall har även ett fjärde besök gjorts vid sjön fram till det att ett avslut kan göras. Dessa sena besök har skett under perioden 25 augusti – 5 september. Vid några få fall har tämligen små ungar setts så sent på säsongen.

Dessa har då följts till dess att de nått två tredjedels storlek av vuxen fågels. Alternativt att de fåglar som ruvat vid besök nummer tre har övergivit sjön för säsongen eller setts vilande ute på klarvattnet vid detta fjärde besök för säsongen. I det sistnämnda fallet anses häckningen då som misslyckad. Nämnas bör att vid besök nummer fyra har ännu ingen ruvande smålom setts, men däremot små ungar, vilka sedan vuxit till sig under inledningen av september. Den allra senaste uppföljningen som skett vid någon häckningslokal för att avgöra häckningsutfallet har infallit 14 september (2013), då årets sista unge på Holmöarna hade nått två tredjedels storlek av vuxen fågels.

För att få ett mått på vilka miljövariabler som kan tänkas påverka smålommens häckning uppskattades följande miljövariabler: sjöyta, procent öppen vattenyta (klarvatten), antal stora öar (mer än 10 kvadratmeter), antal små öar (mindre än 10 kvadratmeter) och följande häckningsvariabler: antalet par per sjö och antalet stora ungar per sjö i de inventerade vattnen. Medelvärdet under de sju åren användes för häckningsvariablerna. I sjöar där smålom inte hittades uppskattades inga miljövariabler. Materialet analyserades med en multipel regression med framåtvals elimineringsprincip, och en analys kördes för varje häckningsvariabel. För att undersöka fiskeplatser gjordes riktade studier av var de häckande smålommarna hade sina fiskeplatser. Dessa studier utfördes under sammanlagt 28 dagar under perioden 6 juli – 5 augusti dessa år (2012: 8 dagar, 2013: 7 dagar, 2014: 5 dagar och 2015: 8 dagar). Dessa studier utfördes främst i sjöar där smålommarna hade ungar – detta eftersom de då mer frekvent ger sig ut på flygturer från sina häckningstjärnar ut till fiskeplatserna i havet. Första året genomfördes studierna även vid några sjöar där häckningarna misslyckats, men eftersom detta gav så få resultat, ändrades metoden till 2013 till att endast genomföras i sjöar med ungar.

Studien genomfördes via att en person bevakade häckningstjärnen och omedelbart ringde upp person nummer två, som var placerad vid kusten, när en adult smålom lättade och angav i vilken riktning den flög när den begav sig ut på en fisketur. Innan detta kunde inledas studerades i vilken huvudsaklig riktning de flög ut mot havet. Därefter drogs en vektorlinje upp och person nummer två placerade sig därefter vid den strandlinje där de fåglar som givit sig av beräknades komma ut vid havsstranden. Efter det att observatören ute vid kusten blivit uppringd höjde denne omedelbart beredskapen och spanade efter flygande smålom på väg ut till havs i angiven riktning. Metoden är tidskrävande, i medeltal kunde sex rutter på så vis karteras på en åttatimmars arbetsdag. Totalt erhölls minst tre flygrutter från 17 olika häckningstjärnar

Resultat

Smålom hittades i 43 av 135 sjöar och antalet smålommar, ungar och miljövariabler ges i Tabell 1 och 2. Medelhäckningsframgången var 0.27 ungar per sjö (beräknat på de år då smålom sågs i sjön). Medelstorleken för sjöar med smålom var 1.65 ha (+ 1.37 SD) och medelprocent av vegetationstäcket var 17.84 (+ 19.55 SD). Medelantalet små och stor öar i sjöar med smålom var 1.23 (+ 1.31 SD) respektive 3.65 (+ 2.98 SD). De multipla regressionerna med antalet smålomspar och antalet ungar som responsvariabel visade att ingen av miljövariablerna påverkade antalet

smålomspar eller antalet ungar signifikant (Tabell 1). Även en multipel regression med bakåt iterering gav en icke signifikant effekt av miljövariablerna.

Vid studier av var de häckande smålommarna har sina fiskeplatser erhölls resultat som visar var i Östra och Västra Kvarken par från 17 olika tjärnar i ögruppen finner dessa. Intervallet för den kortaste sträckan till sina fiskevattnen låg i de 17 sjöarna på 0,3 – 2,5 km, medan intervallet för längsta sträckan som samma par hade inom sina fiskvatten låg i intervallet 1,1 – 3,1 km. Medelavståndet för de 17 olika parens avstånd till sina fiskevatten låg i intervallet 0,7 – 2,7 km. Lägger man samman dessa medeltal får man fram att medelsträckan som fiskande fåglar från de 17 paren tillryggalägger till sina fiskevatten är 1,8 kilometer (n = 151).

Tabell 2 beskriver i siffror och korta termer utseendet hos de 43 olika häckningsvattnen. De varierar i storlek mellan 0,3 och 6,4 ha. Medelstorleken för dem är 1,6 ha. Den sammanlagda sjöytan av klarvatten (vegetationsfri) varierar mellan 10 och 97 procent. I medeltal består häckningstjärnarna av 82 procent klarvattensyta. Antalet större öar i häckningsvattnet som består av så pass fast mark att de kan anses bära ett smålomsbo uppgår till i medeltal 1,2 (0 – 5) per tjärn. De mindre, tänkbara häckningsöarnas antal uppgår till i medeltal 3,6 per tjärn (0 – 11).

I tabellen på sidan 30 återfinns, i bokstavsordning, de vatten där smålom återfunnits under något eller flera av de sju inventeringsåren under omständigheter som starkt indikerar att häckning åtminstone påbörjats. I de fall där så skett, utan att den resulterat i någon unge, angives i tabellen ”1 par”. I de fall där häckningen varit lyckad angives hur många ungar per häckning som uppnått minst 2/3 storlek av vuxen fågels. Även fynd från 1992 års inventering har här medtagits, trots att endast ett junibesök per sjö då gjordes, men ögruppen blev då å andra sidan helinventerad.

Christer Olsson,
olssoncito@hotmail.com
Jan Pettersson,
jan@jpfagelvind.se
Frank Johansson,
frank.johansson@edu.uu.se

Tabell 1.

	1992	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2019
Sjö nr 1:		1 par		1 par	1 par	1 unge	1 unge	1 par
Sjö nr 2:	1 par		1 par	1 par	1 par	1 unge	1 par	1 par
Sjö nr 3:	1 par	1 par	1 par	1 par	1 unge	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 4:				1 par		1 par	1 par	
Sjö nr 5:				1 par			1 par	
Sjö nr 6:						1 par		
Sjö nr 7:	1 par	1 unge	1 par	1 par	1 par	1 par	2 ungar	1 par
Sjö nr 8:		2 par	1 par	1 par		1 par	1 par	1 par
Sjö nr 9:	1 par				1 par			
Sjö nr 10:	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	2 ungar	1 par	2 ungar
Sjö nr 11:	1 par	1 par	1 par	1 unge	2 ungar	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 12:		1 par	1 par	1 par	2 ungar	1 par	1 par	
Sjö nr 13:		1 par	1 par		1 par	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 14:	2 par	1 par	1 par		1 par	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 15:	1 par					1 par	1 par	1 par
Sjö nr 16:	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 unge
Sjö nr 17:		1 unge	1 par		2 ungar	1 par	1 unge	1 par
Sjö nr 18:	1 par					1 par		
Sjö nr 19:		1 par			1 par			
Sjö nr 20:					1 par			
Sjö nr 21:		1 par			1 par	1 par		1 par
Sjö nr 22:		1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	
Sjö nr 23:	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 24:	1 par	2 ungar*	2 ungar*	2 par	2 par	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 25:					1 par		1 par	
Sjö nr 26:		1 par	1 par					
Sjö nr 27:		1 par	1 unge	1 par	1 unge	1 par	1 unge	2 ungar
Sjö nr 28:		1 par		1 par				
Sjö nr 29:	1 par	1 par	1 unge	1 par	1 par	1 unge	1 par	1 par
Sjö nr 30:								1 par
Sjö nr 31:	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	
Sjö nr 32:		1 par		1 par	1 par			
Sjö nr 33:		2 ungar		1 par	2 par	2 ungar	1 par	1 par
Sjö nr 34:	1 par	1 unge	2 ungar	1 par	1 par	1 par		
Sjö nr 35:	1 par	1 unge	1 unge	2 ungar	1 par	1 unge	2 ungar	
Sjö nr 36:		1 unge	1 par	1 par			2 ungar	
Sjö nr 37:		1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 unge	1 unge
Sjö nr 38:		2 ungar						
Sjö nr 39:		1 par	1 unge	1 par	2 ungar	2 ungar	1 par	1 unge
Sjö nr 40:	1 par	1 unge		1 par	1 unge	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 41:		1 par	1 par			1 par	1 par	
Sjö nr 42:	1 par	1 par				1 par		
Sjö nr 43:			1 par	1 par	1 par	1 par	1 par	1 par
Sjö nr 44:	1 par							
Sjö nr 45:	1 par							
S:a par:	21#	33	26	28	31	31	32	24
S:a ungar:		11	8	2	13	9	9	9

*** = 2 par fick var sin unge i sjö nr 24 2010 och 2011 # = inget eftersök av ungar**

Smålomspar i häckningstjärn i mitten av maj. *Foto: Christer Olsson*

Smålomsungar i sjö nr 35. *Foto: Christer Olsson*

Tabell 2

Yta	Klarvatten	Stora öar	Små öar	Vegetation
Sjö nr 1: 1,0 ha	70%	0	8	30% täckta av starr
Sjö nr 2: 2,0 ha	65 %	0	3	35% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 3: 2,3 ha	95%	1	5	5% täckta av starr,hästsvans,vattenklöver
Sjö nr 4: 0,8 ha	65%	1	4	35% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 5: 5,4 ha	95%	1	2	5% täckta av starr, hästsvans,vattenklöver
Sjö nr 6: 0,5 ha	97%	0	0	3% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 7: 0,7 ha	85%	2	4	5% täckta av starr, vattenklöver.näckrosor
Sjö nr 8: 5,3 ha	97%	0	0	3% täckta av starr, topplösa,sprängört
Sjö nr 9: 2,3 ha	95%	5	7	5% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 10: 1,2 ha	95%	0	2	5% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 11: 2,9 ha	90%	2	5	5% täckta av starr, hästsvans,vattenklöver
Sjö nr 12: 1,2 ha	65%	0	8	35% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 13: 1,6 ha	80%	1	2	15% täckta starr och vattenklöver
Sjö nr 14: 2,4 ha	95%	4	2	5% täckta av starr
Sjö nr 15: 1,9 ha	97%	0	1	3% täckta av starr, pors och vattenklöver
Sjö nr 16: 2,5 ha	90%	2	0	10% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 17: 0,5 ha	85%	2	3	15% täckta av starr,hästsvans,vattenklöver
Sjö nr 18: 1,0 ha	97%	0	0	3% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 19: 0,4 ha	50%	2	10	50% täckta av mossrika tuvor och starr
Sjö nr 20: 0,4 ha	65%	1	11	35% täckta av mossrika flarkar och starr
Sjö nr 21: 1,7 ha	90%	0	2	10% täckta av starr och bladvass
Sjö nr 22: 6,4 ha	80%	2	2	20% täckta av starr och storstenar
Sjö nr 23: 0,3 ha	95%	1	1	5% täckta av starr,vattenklöver,näckrosor
Sjö nr 24: 2,5 ha	80%	2	10	20% täckta av starrtuvor och solitär starr
Sjö nr 25: 0,7 ha	97%	1	4	3% täckta av starr
Sjö nr 26: 1,1 ha	80%	0	4	20% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 27: 0,7 ha	85%	1	3	15% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 28: 1,7 ha	97%	2	2	3% täckta av starr och storsten

Sjö nr 29: 1,7 ha	80%	1	4	20% täckta av starr, vattenklöver,vass
Sjö nr 30: 0,7 ha	95%	0	3	5% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 31: 1,0 ha	97%	1	0	3% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 32: 0,3 ha	80%	0	1	20% täckta av starr och näckrosor
Sjö nr 33: 1,0 ha	85%	0	3	15% täckta av starr
Sjö nr 34: 1,5 ha	90%	0	6	10% täckta av starr
Sjö nr 35: 0,8 ha	15%	3	10	85% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 36: 0,8 ha	65%	2	7	35% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 37: 2,9 ha	90%	5	3	10% täckta av starr och hästsvans
Sjö nr 38: 0,8 ha	97%	1	1	3% täckta av starr
Sjö nr 39: 1,3 ha	75%	0	1	25% täckta av starr och hästsvans
Sjö nr 40: 0,6 ha	90%	2	3	10% täckta av starr och vattenklöver
Sjö nr 41: 3,1 ha	10%	3	5	90% täckta av starr och mosstuvor
Sjö nr 42: 1,7 ha	90%	1	2	10% täckta av starr och storsten
Sjö nr 43: 1,5 ha	97%	1	3	3% täckta av starr och hästsvans

Exklusivt bokverk erbjuds

Olof Rudbeck d. y:s faksimilutgåva av såväl planscher som Fogelbok I-II, Blå Linneband med kolorerade fågelplanscher. Portföljen är stor, samtidigt är planscherna fantastiska. Själv har jag ärvt verket av mina föräldrar och på grund av flytt har jag tyvärr inte möjlighet att varken förvara dem eller njuta av innehållet från såväl böcker som planscher.

Kontaktuppgifter:
Katarina Norell
katarina.norell9@gmail.com
070-6864448

Årsmöte 2023

Den 27 februari kl 15:00 hålls Västerbottens ornitologiska förenings årsmöte. Platsen är Umeå Folkets hus.

Umeå Bird Race 2023, 30-årsjubileum

Den 21 januari är det dags för den årliga tävlingen Umeå Bird Race. Det är 30 år sen den startade, så det kommer såklart att uppmärksammas. Mer information kommer och kan läsas både på Facebook (Fåglar i Västerbotten och Fågelskådning i Umeå) och på föreningens hemsida.

Redaktionen önskar förstärkning

Fåglar i Västerbotten har i dagsläget en väldigt liten redaktion, ansvarig utgivare och redaktör, Christer Olsson och redigerare Darren Banks. Därför vore det väldigt roligt om redaktionen får förstärkning i form av idésprutor, skribenter, reportrar. Hör av er så hittar vi uppgifter som passar er.

Nyhetsbrev - snart på plats

BirdLife Sverige har gett Västerbottens ornitologiska förening (VOF) möjlighet att skicka ut digitala nyhetsbrev till våra medlemmar. Det är mejl som kan handla om evenemang, kurser, studiecirklar med mera. Tanken är att även VOF:s lokala föreningar och projekt ska kunna använda sig av det här. För att det ska fungera behöver vi få våra medlemmars nuvarande e-mailadresser. Som medlem kan man klicka på nedanstående länk eller QR-kod. Därefter fylla i de uppgifter som efterfrågas. All data hamnar inom Västerbottens ornitologiska förening och främst hos webbansvarig och medlemsansvarig.

https://vasterbotten.birdlife.se/medlemsuppgifter/ 2023

Skådarprofil

Namn: Roger Olofsson
Ålder: 49
Bor i: Umeå

När började du att skåda och hur kom det sig?
Det var för cirka tio år sedan jag började skåda så smått, fågelskådning blev en naturlig del av ett allt större intresse för natur och biologisk mångfald, sedan dess har det bara växt.

Favoritlokal?
Tavelån med omnejd. Det är dels för att det är "hemmaplan" för mig, men också för att det finns många olika biotoper där som gör att det blir variation på fågellivet över årstiderna. Allt från äldre granskog, blandskog, lövskog till åkermark, allt sammanlänkat av ån.
Favoritfågel?
Det är verkligen inte lätt att välja. Spillkråkan är en av favoriterna. Jag blir alltid glad när jag hör den och det är roligt att följa dem i deras bestyr.

Häftigaste fågelupplevelse?
Svårt att rangordna. Men att få följa en familj spillkråkor från bobygge till att ungarna lämnade boet var stort! Självklart på respektfullt avstånd, fågeln är viktigare än skådaren.

I min skådarmatsäck finns alltid:
Mörk choklad, oftast vatten eller juice på sommaren och te på vintern.

Vad gör du när du inte fågelskådar?
Jag förvärvsjobbar. På fritiden försöker jag vara ute i naturen så mycket det går, både fågelskådning och annan artletning får mycket tid. Jag sköter om ett par bikupor och försöker dra mitt strå till stacken för att hjälpa naturen på olika sätt.

Framtidsvision - som fågelskådare?
Jag hoppas att jag kommer att vara ute lika mycket som idag, men skåda på fler platser än idag, från kust till fjäll. En förhoppning om framtiden är att områden med höga naturvärden får vara kvar så att fåglar och andra arter kan fortsätta finnas och få en bättre tillvaro.

Jag har nog sett mina första kungsfiskare i Tavelån om 5 – 10 år!

Grappos alternativa fågelfakta #12:

Berguven *(Bubo bubo)*

Berguven är naturens värsta besserwisser. Så fort den hör någon annan fågel berätta en anekdot eller komma med en förklaring till någonting så dyker den helt ljudlöst upp i bakgrunden, harkel-hoar sig och talar sedan med hög och lite nasal röst om hur det minsann egentligen ligger till. Även om den allt som oftast inte har en susning om hur det egentligen ligger till. Men i sin egen värld är berguven alltid världens främsta auktoritet på allt från björkfröproduktionens samvariation med solcyklerna till blåmesarnas fertilitetscykler.

Inget ämne är för obetydligt eller för privat för att avhålla berguven från att komma med inspel i ämnet. Ett par talltitor diskuterar traditionell bobyggnadskonst i murkna björkstubbar – en berguv vet givetvis att berätta att detta bäst görs genom att nyttja vattnets frostsprängande verkan på de murkna träfibrerna. Ett gäng sidensvansar är införlivade i en livlig diskussion kring huruvida späda lärkskott eller lättrökta harkrankslarver är att föredra som botemedel mot baksmälla – harkel hoo hoo – berguven förklarar myndigt att den enda verksamma substansen mot baksmälla är ett ljummet avkok av sälgens innerbark uppblandat med torkade enbär, ju!

Och allt som oftast finner sig de besserwissrade fåglarna i uvens ovälkomna inspel i konversationerna. Detta inte minst då uven är typ 100 gånger större än de han tillrättavisar samt försedd med rakbladsvassa klor och kroknäbb som lätt skulle kunna slita den som opponerar sig i stycken. Så de andra fåglarna de bidar sin tid, knyter handpennorna i magdunet och tänker att någon gång i framtiden när vi uppfunnit ett nog bra och kraftfullt vapen ska den få se på annat, den uvjäveln.

Andreas Garpebring

Berguv *Foto: Andreas Garpebring*

Kommittéer och Projekt

Rapportkommitté landskapet Västerbotten
Niklas Andersson
idunarna@gmail.com, 070 - 3886353

Rapportkommitté Södra Lappland
Håkan Rune, 070 - 2886678

Stora Fjäderäggs Fågelstation
Andreas Garpenbring och Anna Hallmén
agarpebring@hotmail.com
anna_hallmen@hotmail.com

Umedeltats Fältstation
Per Bernhardtson
pelle.bern@gmail.com
Projekt Kungsörn, Pilgrimsfalk och Jaktfalk
Per-Olof Nilsson
aftonmora60@gmail.com

Projekt Havsörn och Örnutfodring
Jan-Erik Wallin
janerik.wallin@ume.se

Projekt Berguv Nord
Ulf Sperens
ulf.sperens@pelagia.se

VOF:s hemsida
http://vasterbotten.birdlife.se
Aktuell information om föreningens verksamhet.

Aktuell information

Artportalen - Rapportsystem för fåglar
https://artportalen.se
Rapportera dina observationer och ta del av andras fynd, både lokalt, regionalt och nationellt.

Fåglar i Norra Kvarken
http:// fagel.slu.se
Rapportera och läs färska summeringar av sträckande och rastande fåglar i Norra Kvarken.

Facebookgrupper
"Fåglar i Västerbotten" - Bilder, diskussioner och information om fåglar och fågelskådning i Västerbotten.
"Fågelskådning i Umeå" - fåglar och fågelskådning med fokus på Umeåområdet.
"Stora Fjäderäggs Fågelstation" - Aktuell information om fågelstationens verksamhet.
"Umedeltats Fältstation/Ume River Delta FIeld Station" Bilder och senaste nytt från Umeås Deltats fågelstation.

Upphittade ringar
Skickas till Ringmärkningscentralen
Naturhistoriska Riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm.
Ange när, hur och var ringen hittades.
De kan även rapporteras med internetformulär.
Se Naturhistoriska riksmuseets hemsida:
http://www.nrm.se

Lokalföreningar / Lokala kontaktpersoner

Umeå Fågelförening: Ritu Andersson & Åsa Gustafsson: uffstyrelse@gmail.com
Skellefteå: Mattias Laisfeldt, laisafbjuroklubb@hotmail.com, tel: 070 - 3861206
Robertsfors: Leif Bildström, calidris55@hotmail.com, tel: 070 - 650 34 57
Nordmaling: Jean-Michel Roberge, tel: 073 - 0637997
Lycksele: Per Hansson, inlandsbon@hotmail.com, tel: 073 - 0736740
Vindeln: Henrik Sporrong, tel: 0933 - 61414
Vännäs: Christer Laggar, tel: 070 - 6517398
Bjurholm: Vakant - Om du vill bli kontaktperson, hör av dig till VOFs ordförande.
Norsjö: Carina Röös Lindmark, tel: 070 - 3732346
Malå: Alf-Rune Öberg, arune@hotmail.se, tel: 070 - 2172483
Sorsele: Bernt-Erik Nordenström, tel: 0952 - 10490

Fåglar i Västerbotten (FiV)

VOF:s medlemstidning och utges med två nummer per år. Föreningen publicerar även en årsrapport "Fågelraporten för landskapet Västerbotten". Allt redaktionellt arbete görs på idéell basis och är beroende av att föreningens medlemmar bidrar med artiklar. Tidningen har högt i tak och välkomnar allt från vetenskapliga artiklar till prosa.Har du en fågelrelaterad text på lager, kontakta gärna oss i redaktionen.

FiV: s redaktion

Christer Olsson, ansvarig utgivare och redaktör
Sofiehemsvägen 76A, 90738 UMEÅ
olssoncito@hotmail.com
tel: 070 - 3727935

Ritu Andersson, redaktör
ritu.andersson@gmail.com
tel: 073 - 0644936

DattenBanks, redigerare

Västerbottens Ornitologiska Förening